

INVĂȚĂTORUL

ORGANIZACIUNEA ÎNVĂȚĂTORILOR ROMÂNI DIN ARDEAL
 BANAT-CRIȘANA ȘI MARAMUREȘ REVISTĂ PEDAGOGICĂ
 ȘI SOCIALĂ

Redacția: Cluj, Calea Reg. Ferdinand 89. — Administrația: Strada Dorobanților No. 66.

CUPRINSUL:

Christos a înviat	Mihail Dragoș	Pentru propășirea poporului	Ilarie Bejan
Apariții bolnave	Traian Șuteu	Origina vorbirii	G. Retezeanu
Dimitrie Onciul	m. d.	Revistele învățătoarești	Mihail Dragoș
Școala Normală	Victor Lazăr		

Cronici, recenzii, însemnări mărunte, etc.

INVĂȚĂTORUL

ORG. ASOC. INVĂȚĂTORILOR ROMĂNI DIN ARDEAL, BANAT, CRIȘANA ȘI MARAMUREȘ
— REVISTĂ PEDAGOGICĂ SOCIALĂ. —

Administrator: EM. EREMIE

Apare la 1 și la 15 ale luni.

Redactor: MIHAIL DRAGOȘ

Redacția: Cluj - Cal. Reg. Ferdinand 89. — Administrația: Str. Dorobanților No. 66. - Cluj.

CHRISTOS A INVIAT!

Glasurile de aramă ale clopotelor, vestitoare învierii Celui jertfit pe cruce, găsesecou înfiorat în sufletele creștinilor de pretutindeni...

Descătușați pentru o clipă din lanțurile mizeriilor și trudei lor zilnice, oamenii și-au îndreptat totdeauna în zilele acestea sfinte gândul spre cer, mai purificați, mai plini de nădejde.

Minunea săvârșită acum 2000 ani a impresionat profund omenirea veșnic chinuită, și amintirea ei, trecută de-alungul veacurilor, a fost piatra de reazăm a credinții creștine...

Aceasta, pentru că minunea Învierii n'a putut avea alt înțeles, în toate timpurile și la toate neamurile, decât dreapta răsplătire a umilirilor și suferințelor omenesti.

Astăzi mai ales, când greutatea mereu crescânde ale vieții pun pe umerii fiecărui pământean o cruce și fac din fiecare existență umană un dureros și lung calvar, e natural ca gândurile tuturor să se îndrepte cu o mai mare ardoare, cu o mai nestăpânită nădejde spre divinul Nazarinean, care suferind ca om, a câștigat Cerul tocmai prin suferințele răbdate fără de cârtire.

Pentru noi Români în special, patimiile Fiului Omului și Învierea Lui au căpătat totdeauna o strălucire aparte, de un înțeles mai omenesc, mai profund.

Părăsit și uitat de părinți aici la porțile Răsăritului, în calea tuturor necazurilor și tuturor urgiilor vremurilor, neamul românesc a fost copilul orfan, lăsat în voia sorții, hărăzit anume par'că numai suferințelor.

Ca un alt Isus, el și-a purtat de-alungul veacurilor, hulit și umilit, crucea răstignirii, și întreaga lui existență n'a fost decât un lung și chinuitor calvar.

N'au lipsit nici fariseii cârtitori și dușmănoși, nici sărutarea lui Iuda vânzătorul și nici buretele amar, întins în batjocură spre buzele arse ale chinuitului, în ziua tragică a răstignirii pentru dreptate și adevăr...

Dar ziua dreaptă a Învierii, deși mai târziu, a venit totuși și pentru noi și 'n strălucirea ei minunată, nedreptățile de veacuri au fost iertate, suferințele uitate și ele... Purificată prin suferință, sărbătoarea creștinească a Învierii Domnului este o zi de bucurie numai și de obștească înfrățire...

Pătrunși de măreția și simbolul acestor zile, sfinte pentru creștinătate și românism, cuvine-se să ne desbrăcăm de haina urâtă a necazurilor și nemulțumirilor omenesti și trecătoare, și cu sufletul curat, strălucitor de bucurie și de dragoste creștinească, să spunem bătrâneasca și mângâitoarea strigare:

Fraților, Christos a înviat!

MIHAIL DRAGOȘ.

Apariții bolnave.

Constatări dureroase.

La unul din revizoratele noastre școlare, am citit scrisoarea unui coleg care se revolta împotriva acestui oficiu fiindcă i se făcuse rețineri pentru: „Fondul Gheorghe Lazăr“ și rev. „Învățătorul“.

Nemuțumirea și-o legitima cu motivul că el nu-și va crește copiii cu ajutorul: „Casei Învățătorilor“. Despre revis:ă spunea că nu-i folosește. Ca concluzie își reclama taxa de membru, și costul abonamentului, reținute — după părerea lui — pe nedrept.

Și ca să se vadă cum vorba cea rea prinde mai ușor decât indemnul bun, sunt informat că învățătorii din subsecția acestui coleg au înaintat revizoratului lor, toa'e titlurile provizorii ale acțiunilor subscrise la: „Banca Învățătorilor“ refuzând achitarea ratelor scadente.

Iată atâtea manifestații necugetate cari în adevăr ne pun pe gânduri! Să fie oare învățătoria noastră atât de neînțelegătoare, ca în aceste vremuri de adâncă prefacere, când Asociația noastră și-a dat atâta silișcă de a creia învățătorilor posibilitatea de a se întări pe terenul profesional, cultural și economic, să se găsească între noi oameni cari să nu recunoască imensul folos adus cauzei învățătoresci de Asociație?! Și s'a putut, oare ca între cei 40—50 colegi, să nu fie nici unui mai larg văzător, care să arate și celorlalți povârnișul prăpăstios pe care au lunecat cu toții, împiedecând astfel bunul mers al atâtor așezăminte culturale pentru cari începem a ne arăta *nevrednici*?! Când sunt atâția cari învidiază succesele obținute de învățătoria ardeleană grație luptei hotărâte a acelor cari în mod desinteresat au știut să o reprezinte și să i apere interesele, nu ne putem decât mira de aceste apariții bolnăvicioase, cari încearcă să distrugă tot ce s'a construit cu atâta trudă timp de 4 ani de zile.

Știam că în sânul nostru sunt și oameni cu vederi înguste, cari nu-și dau samă de greutatea luptei pe care o are de dus tigma lor pentru a fi respectată și băgată în seamă. Știam că sunt indivizi, cari nu-și dau seamă de eforturile ce le-am făcut, pentru a ne creia organizații, cari să ne adopostească la vremuri grele pe noi și pe copiii noștri! Presupuneam că sunt și de cei cari nu-și dau seamă de jertfele ce trebuie să le facem pentru consolidarea organizației noastre profesionale dacă voim să fim într'adevăr o forță în mijlocul societății și în stat! Dar nu credeam să fie între noi și de aceia, cari prin asemenea gesturi nenorocite să provoace neorânduială și încurcături în propășirea normală a atâtor instituții frumoase cari au la temelie numai ajutorarea reciprocă frățească...

Pentru a pune stavilă acestor greșite porniri

suntem siliși să revizuiem puțin corpul nostru învățătoresc pentru a putea cunoaște mai an-ănuțit starea sufletească generală a lui. Iar dacă în rândurile noastre vor mai fi colegi cari să simtă în felul celor pomeniți, avem convingerea că-i vom vindeca de mentalitatea lor bolnăvicioasă, care, dacă s'ar lăși în sânul învățătoriei, ar ruina tot ce am clădit până acum și ar spulbera tot ce avem de gând să înfăptuim de acum înainte.

*

Acei cari au urmărit cu atențiune frământările învățătoresci, au putut distinge în rândurile noastre trei grupări bine distincte. *Prima*, o mână de câțiva idealști, cari au avut curajul să pășească în public, militând neconținut cu vorba și cu condeiul în toate chestiunile noastre de ordin școlar și profesional. Dovadă stă presa zilnică și revistele de specialitate, în cari găsim mereu aceleași nume. Acest grup mic a fost acela care pornind inițiativa, a susținut lupta grea și obositoare până a putut birui indiferentismul unora și împotrivirea altora, impunând învățătoria ardeleană ca un factor social, cultural și politic de seamă.

Și dacă am triumfat, meritul revine în primul rând acestor puțini idealști și, și *oamenilor de bună credință* din a doua grupă, cari sprijinind pe cei dintâi le-au dat curajul și încrederea să lupte pentru câștigarea dreptății. Aceasă oaste credincioasă, noi o cunoaștem: sunt acei învățători pe cari i-am întâlnit regulat în cele câteva congrese ținute până acum. Nu sunt mulți. Poate 200—300, dar aleargă, se interesează și agitând diferitele probleme ale învățătoriei, luptă să le rezolve în favoarea ei. Pe aceștia numai se poate conta și dacă nevoie ar cere convocarea oricâtor adunări învățătoresci, aceștia numai ar sări venind în ajutor cu ideile lor luminoase, cu sfatul lor chibzuit. Printre acești credincioși slujitori ai cauzelor învățătoresci, rar am putut observa și fețe noi. Și dacă au venit vre-odată la vre-un sfat învățătoresc, rar au avut răbdarea să rămână până la sfârșitul desbaterilor. Vecinic s'au grăbit să plece pentru a-și vedea de afacerile lor mărunte și personale.

Înapoia acestora stă grupa cea mare, pasivă, obicinuită a primii totul de-a gata. Se mișcă cu greu și mai cu greu se manifestă. Se strânge cu anevoie la întrunirile subsecțiilor, absentează des la adunările secțiilor, și nici odată nu s'ar hotărî să participe la congresele generale și regnicolare. Nu s'mte nevoia unui contact mai strâns și mai viu cu colegii din alte părți. Se mulțumește să stea izolată în pustnicia satelor unde își deapănă în tihnă firul vieții obicinuite, care nu diferă întru nimic de traiul patriarhal al săteni-

lor pe cari trebuie să-i lumineze. Sufletul ei nu se pasionează pentru problemele mari pe cari vremurile noi le-au scos la suprafață, probleme a căror rezolvare cere concursul tuturor oamenilor mai luminați din această țară.

Și totuși, atât timp, cât noi învățătorii eram împărțiți numai în aceste trei grupuri bine distincte, s'a putut munci cu destul folos. Cei din frunte aveau ferma convingere că vor putea învinge pasivitatea celor din urmă, recrutând forțe noi luptătoare.

Simptomele recente vin însă să desmintă convingerea lor. În loc să ajungem la două grupuri cu vederi și interese omogene, iată că ne trezim cu o tabără nouă, care neagă îndatoririle lor de învățători minând întreaga noastră organizație și așa nu îndejvans de consolidată. Căci ce poate însemna altceva, băfirea rev. „Învățătorul” — și neachitarea abonamentului? Ce denotă neplata taxelor de membri la: „Fondul Gheorghe Lazăr”? Și cum am putea califica înapoierea titlurilor provizorii ale „Băncii Învățătorilor”.

Lumea învățătorească trebuie să înțeleagă că o organizație ca a noastră nu poate exista fără o revistă, care să fie o tribună liberă de pe care să putem spune durerile și necazurile cu cari ne luptăm, drepturile ce ni se cuvin și interesele ce nu ni se respectă. Că revista ar trebui mărită, îmbogățită cu faptele și cu necazurile din viața noastră, se poate. Cine poartă însă vina? Tot noi, cari nu ne dăm osteneala ca să așternem pe hârtie tot ceea ce gândim, tot ceea ce ne doare. Nu cred că există între cele 4000 de învățători unul singur, care să nu aibă ceva de comunicat semenilor săi. Tinerii, din greutățile pe cari le întâmpină, bătrânii din experiența muncii lor îndelungate și olină de învățăminte. Cei dintâi ar formula întrebările, ceilalți ar da răspunsurile, și așa numai am putea îmbogăți revista.

În ceea ce privește „Fondul Gheorghe Lazăr”, la care colegul nostru declară că nu va face apel pentru creșterea copiilor săi, îi răspundem: Se poate și aceasta, dar numai în cea ce l privește personal pe el. Sunt 107 tineri înscriși la facultățile din Cluj, și nici un părinte de-al acestora nu s'a ivit încă care să declare că n'ar avea nevoie ca copilul său să fie adăpostit în „Casa Învățătorilor”. Și nu s'a găsit nici un student universitar, care să renunțe la beneficiul de bursier sau semi-bursier al acestei instituții! Au fost însă multe cazuri când părinți de alte profesii decât învățători, au cerut sprijinul „Casei” noastre, declarând că în caz contrar trebuie să renunțe la instruirea universitară a copiilor lor. Dacă colegul nostru poate desăvârși creșterea copiilor săi fără sprijinul „Casei Învățătorilor”, să se gândească ca sunt în rândurile noastre mulți colegi lipsiți și necăiți, cari fără acest ajutor nu vor putea da o educație mai înaltă fiilor lor. Avem apoi o mulțime de copii de învățători, orfani pe cari mamele lor, văduve neputincioase, nu-i mai pot ajuta. De aceștia încă trebuie să ne îngrijim

noi dacă vom să ne ridicăm din sânul nostru oameni de cultură superioară. Iată dar frumoasa menire a „Fondului Gheorghe Lazăr”. Prin taxele dela membri, prin colecte și donațiuni, noi vom ca acest „Fond” să fie sporit cât mai mult ca să nu mai fim siliți la subvențiile statului. Căci dacă astăzi s'a putut asigura subvenția de 700 000 lei, se pot ivi însă împrejurări când statul să o refuze sau să o lege de condițiuni pe cari învățătorimea să nu le poată accepta. Și atunci ce vom face cu copiii noștri? Sau ce am face în timpul de față, când susținerea unui copil la școală costă 10—15.000 lei, pe când cu ajutorul acestei „Case” studenții se întrețin gratuit sau cel mult cu 2000 lei anual?

Dar ieșirea colegului nostru nu e binevenită și din alte motive. Dreptul nostru asupra acestei „Case” este recunoscut de factorii cu răspundere, dar nu e asigurat prin o lege sancționată. Duzmanii noștri nu se astâmpără nici acum. Cu Memoriile voluminoase au asaltat chiar pe M. Sa Regele, nădăjduind că vor putea a-i clarifica în avantajul lor situația și a o zmulge din mâinile noastre. Deci pentru a ne asigura un drept definitiv asupra ei, trebuie să formăm în jurul acestei instituții un puternic zid de apărare. Câtă energie și câtă trudă nu ne-a costat până am ajuns la rezultatul pe care îl știm și îl vedem cu toții? Și cât vom mai trebui încă să luptăm pentru a înfrânge definitiv lăcomia acelor, cari ne trag la îndoială drepturile și vrednicia noastră, dovedite totuși așa de lămurit în broșura dlui Andrei Pora: „Din frământările învățătorilor ardeleni”.

Nu putem să nu ne indignăm și de gestul acelor colegi, cari nu voesc să-și reguleze ratele scadente ale acțiunilor subscrise la: „Banca Învățătorilor”, înființată cu scopul de a feri pe colegi de cămătării hrăpăreți și neomenoși. Cu ajutorul acesteia noi nădăjduim să putem înființa și o tipografie proprie și o librărie, cari să furnizeze în întreg teritoriul Asociației noastre, manuale, revizite și tot felul de utensile școlare. Dispunând de o librărie și de o tipografie ne vom putea aproviziona mai ușor și mai lesne și pe noi, și școlarele, și pe elevii noștri. Iar eventualele câștiguri le vom putea investi în procurarea de mijloace noi pentru o instrucție și o educație și mai bună a copiilor noștri.

Ca să poată funcționa toate aceste instituții avem nevoie și de un personal credincios intereselor noastre profesionale. Pe acesta îl putem recruta tot din rândurile noastre, și mai ales din acel, care expunându-se peste măsură pentru întruparea dezideratelor noastre, vor începe să cadă jertfă. Și am fi niște oameni de nimic dacă celor căzuți în lupta pentru apărarea și izbândirea drepturilor noastre generale nu le vom asigura mijloace de existență.

*

Și acum, va înțelege oricine, supărarea noastră pentru tendințele bolnave ce-au îndrăznit să

ivească ici-colo, printre rândurile noastre. Se poate că ivirea lor să fi fost spontană, provocată din nemulțumiri mici, personale . . .

Să ne resemnăm însă și să fim încrezători în viitorul nostru. Orice nemulțumiri ar surveni, să cercăm a le înlătura pe altă cale decât lovind în existența instituțiilor noastre, cari cu atâta trudă au luat viață și cu atâtea greutăți numai

se pot menține. Să fim mai bine înțelegători a tot ce ne este de folos, nouă și copiilor noștri. Nădăduim că frații colegi, tineri și bătrâni, își vor înțelege datoria și vor alunga din sufletele lor tot ce este bolnav și stricător cauzei lor.

Voila, la 1 Martie 1923.

Traian Șuteu,
Preș. Asoc. Inv.

Dimitrie Onciul

Vestea morții lui Dimitrie Onciul, președintele Academiei Române, președintele Comisiunii monumentelor istorice și director al arhivelor statului, a surprins în mod dureros pe toți cei cari l'au cunoscut, căci nimeni nu se aștepta la un sfârșit atât de fulgerător.

Orginar din Bucovina, Dimitrie Onciul a avut norocul să-și înceapă adolescența tocmai în frumoasa epocă de deșteptare națională a Românilor bucovineni deschisă de harnicul și intransigentul apostol naționalist, Aron Pumnul și, desigur, urmând curentul epocii și ascultând îndemnul sufletului său tânăr, s'a devotat cu trup și suflet cunoașterii trecutului neamului nostru.

După studii istorice strălucite făcute la Cernăuți, Viena și Berlin, Onciul, după puțin timp de ședere în Bucovina, a trecut în vechiul regat unde a și fost numit, în 1895, profesor de istoria națională la universitatea din București.

Intrat ca să lucreze în ogrorul vast și înțelesnit încă pe vremea lui, al istoriei neamului românesc, într'o epocă de *romantism științific*, dominată de personalitatea fantastică a unui Hașdeu, de patriotismul exaltat, ridicol în știință asăzi, al unui Tocilescu și de cel mai potolit, îmbrăcat în odăjdiile cronicărești, al unui Xenopol, Dimitrie Onciul, crescut la metodele reci și riguroase ale școlii germane, a înțeles că istoriografia românească apucase un drum greșit și că istoricul cel mai bine intenționat chiar, nu poate decât să greșească atunci când în căutarea adevărului istoric se lasă condus și de altă pasiune decât de cea pur științifică a descoperirii adevărului.

Părăsind un drum la modă, scump multora pe atunci și mult mai lesnicios, Onciul a apucat drumul arid al cercetărilor rigurose științifice și opera lui de căpetenie „Originile principatelor Române”, și în special, lucrarea lui asupra începuturilor Moldovei, au adus o neașteptată lumină în jurul unor chestiuni rămase până atunci în întunec, restabilind multe adevăruri eronate.

Dimitrie Onciul n'a avut urlașa fantezie creatoare — de altfel primejdioasă în știința istoriei — a lui Hașdeu; nu s'a putut ridica până la o concepție filosofică a istoriei, ca A. D. Xenopol;

n'a avut intuiția genială, și amploarea domnului N. Iorga; dar a avut totuși un ochiu clar-văzător, un discernământ critic puțin obișnuit și o metodă de un rigorism mai mult decât științific.

„La școala profesorului Onciul — spunea cândva un alt distins istoric român, domnul Alex. Lapedatu — s'au format aproape toți cei ce și-au asigurat prin scrisul lor, un loc onorabil în istoriografia română mai nouă.”

Plimbându și lupa de cercetător cu o voită și impusă impasibilitate asupra lucrurilor și oamenilor de demult, sufletul lui pierdut, prin întunecatele și anevoioasele labirinturi ale trecutului, a păstrat totuși contact viu cu realitățile timpului său.

Cine oare ar putea să uile încăpăținarea dărză cu care a apărut de lăcomia Germanilor cotropitori, prețioasele documente și cronici ale Academiei de pe care el descifrase cu atâta trudă trecutul neamului, precum și chipul trufaș în care a cutezat să sărbătorească în fața acelorasi dușmani, amintirea plină de majestate a slobo-dului și mândrului voevod, Mircea cel Bătrân?..

Creator al unei teorii noi și personale asupra formării principatului muntean, autor al câtorva studii istorice, migălos și solid clădite, precum și a acelei admirabile sinteze a istoriei neamului nostru care este cartea „Din istoria României”, merită a servi ca guid vizitatorilor expoziției naționale din 1906, Dimitrie Onciul va rămâne în amintirea tuturor ca un minunat profesor și metodist, într'o ramură de știință în care tocmai metoda este cel mai de căpetenie lucru.

*

Cu toate calitățile lui, cu toată valoarea lui incontestabilă de om de știință, el a rămas totuși modest toată viața, necunoscut aproape de marele public.

În epoca aceasta de reclamă și de arivism, când atâția neghiobi pretind și iau, nepoftiți, roluri de îndrumători, viața discretă, laborioasă și rodnică a lui Dimitrie Onciul este un exemplu, iar moartea lui neașteptată lasă un gol adânc simțit.

m. d.

Școala normală. — Istoria în școala normală. — Instrucția civică.

IV.

La războiul mondial, profesorul de istorie va avea să fie cât mai obiectiv în arătarea cauzelor.

Istoria educațiunii.

După cum am amintit, în școala normală trebuie să arătăm și influența, pe care a avut-o dezvoltarea evenimentelor istorice asupra educațiunii și aceasta asupra istoriei unui popor.

La Egiptenii împărțiți în clase, preoții, clasa conducătoare, organiză întâiu educațiunea clasei lor, apoi a conducătorilor armatei și a funcționarilor. Preoții stăpânesc.

La Grecii cei vechi, funcțiunile principale ale statului erau la început războiul și cultul zeilor, de aceea gimnastica și muzica au rol mare în educațiunea cât îl interesează pe stat, cealaltă rămânând în sarcina familiei.

La Romani, educația războinică, religioasă și civică eră în sarcina familiei. Cenzorii supravegheau numai, ca părinții să nu se abată dela preceptele morale consacrate. Puținul interes al statului a contribuit mai târziu la pătrunderea străinismului în viața sufletească a Romanilor și la slăbirea lor.

În biserica creștină, educațiunea eră la început organizată pentru primirea botezului, apoi pentru o negare a personalității proprii și o combatere a îndemnurilor firești spre o viață materială mai bogată, avându-se în vedere numai fericirea după moarte. Se înțelege, că nu lipsiau învățăturile lui Christos, cari au să reguleze raportul între om și Dumnezeu și între om și deaproapele lui.

În partea de mijloc a evului mediu, cavalerii, cari se simțiau mereu chemați să lupte, să respecte biserica și pe femei, primiau o educațiune, care să-i perfecționeze în direcția aceasta. Pentru orașeni se ivește necesitatea unei instrucțiuni speciale abia în secolul al 14-lea (în Italia), după ce eșiseră din economia naturală. Instrucțiunea aceasta o găsim și în orașe germane și se face în limba națională.

Umanismul are, în școală, drept ideal o educație, care să se îndrepteze nu numai asupra spiritului, dar și asupra corpului. E contra educației mănăstirești și cere mai multe materii de învățământ în școală. Umanismul german e și religios, tot așa și învățământul, care pătrunde în forma lui nouă și sub influența reformațiunii.

Reformațiunea generalizează instrucțiunea. Reacțiunea catolicismului contra umanismului prin școală (Iezuiții). Și la catolici învățământul elementar (primar), dar numai în țările germanice (afară de Anglia).

Mișcarea intelectuală din epoca de lumină din secol al 17-lea, mai ales al 18-lea, cere ca statul să organizeze educațiunea. În Anglia se

cere, în urma dezvoltării ideilor celor nouă și a industriei, înființarea de școli *tehnice*. Se cere și introducerea științelor *naturale* în învățământ. Principiul intuițiunii, al autoactivității. În jumătatea a doua a secol. al 18-lea învățământul primar obligator în țările germane, se înființează școala germană. Învățământul primar se răspândește și în Franța, mai ales prin activitatea unui ordin călugăresc.

În timpul revoluțiunii franceze se stabilește un plan de organizare, care cuprinde învățământul începând dela școala primară până la universitate.

În secolul al 19-lea influența liberalismului (școala reală, școala neconfesională) și a naționalismului asupra școlii.

Istoria Românilor.

(Cl. VI 2 ore, a VII-a 3 ore.)

În Programa analitică actuală se vor adăuga, respectiv se vor lărgi, ca lecții deosebite, următoarele:

Continuitatea elementului roman în Dacia. Teoria lui Rösler. — Organizarea poporului român înainte de întemeierea Transilvaniei. — Istoricul așezării fragmentelor de popoare eteroplate pe pământul României de azi. — Organizarea voivodatului ardelean până la 1526: Voevodul, nobilii, țărani, armata. — Revoluțiile țărănilor români în Transilvania, în timpul regelui ungar Ludovic I-ul, 1437, 1476, 1486, 1495, 1514, 1540, 1599. — Biserica românească până la Mihai Viteazul, în toate trei principatele române. — Istoria țărănilor în Muntenia și Moldova până la Mihai Viteazul. — Românii din Transilvania în timpul reformațiunii și al principilor calvini. Prigonirile religioase, sociale și politice. Sava Brancovici. — Unirea unei părți a Românilor ardeleni cu biserica romano-catolică. Ioan Inocențiu Clain. — Maria Terezia. Iosif al II-lea și Românii. Mișcarea politică a Românilor ardeleni la sfârșitul secolului al 18-lea. Școala istorică ardeleană. — Românii din Transilvania în secolul al 19-lea. — Biserica românească dela Mihai Viteazul până în prezent. — Istoria țărănilor dela Mihai Viteazul până în prezent. — Bucovina dela 1775—1918. — Basarabia dela 1812—1918. — Românii din Peninsula Balcanică dela desființarea imperiului româno-bulgar până în prezent. — Continuitatea legăturilor între Românii din Dacia superioară și cea inferioară. — Rolul Românilor în Istoria Universală.

Pentru sinteze recomand cele două broșuri de „Istoria Românilor întocmită după un plan cu totul nou“ de D. S. Vasiliu-Bacău, București, 1900. Ed. C. Sfetea.

Instrucția civică.

Cl. VIII. 2 ore.

Cetățenilor români li s'a dat votul universal, egal și secret. Dreptul acesta va da roade bune numai dacă toți cetățenii vor primi o bună instrucție civică, pe care au să li-o dea viitorii învățători chemați să fie luminători obiectivi ai maselor și în privința aceasta.

Instrucției civice i-se dă în Apus o atenție cu mult mai mare de cum se întâmplă la noi. În Statele Unite din America-de-Nord sunt o mulțime de școli, în cari materia aceasta, numite *civics*, se predă în câte cinci ore pe săptămână, iar elevii din clasele superioare sunt duși de profesorii lor la ședințele tribunalelor, la adunări politice și la adunări de corpuri administrative și legislative. În Franța, învățătorii sunt cu mult mai bine pregătiți pentru instrucția civică decât în Germania, unde abia începând din deceniul trecut al acestui secol se discută, adevărat, că cu temeinicia obișnuită acolo, asupra necesității de-a da acestei materii locul, pe care îl merită conform importanței ei.

1. Întreaga instrucție civică se va bază pe constituția țării noastre și pe legile principale fără de-a ne mărgini însă numai la cele cu cari vin în atingere sătenii. Învățătorul trebuie să-și câștige o idee clară despre toate ramurile muncii naționale, căci el nu e ertat să se simtă ca fiind numai în slujba unei clase sociale, ci în a totalității neamului.

1. *Economia politică* se va predă în școala normală ca o parte întregitoare și lămuritoare a Instrucției civice, având să arate pe ce elemente se întemeiază alcătuirea legilor privitoare la producția, distribuția, circulația și consumația averii și ce se urmărește prin acele legi.

3. Instrucția civică să se predea după ce elevii au terminat cu Istoria, atât universală, cât și națională, astfel că ea constituie în câțiva și o sinteză a unei părți din cunoștințele câștigate la Istorie. Acestea trebuie reinprospătate la predarea Instrucției civice pentru ca elevul să vadă că statul și instituțiile lui de azi nu sunt ceva croit dintr'odată, ci rezultatul unei evoluții istorice, care a reclamat multe jertfe până să ajungem la libertățile și bunăstarea de azi. Procedând astfel, viitorul cetățean va înțelege necesitatea de-a se bucura de legile cuprinzătoare de libertăți civile și politice, împlinindu-și datoriile, pe cari i-le impun aceleași legi.

4. Instrucției civice trebuie să i-se dea un caracter *național*, făcând comparație cu instituțiile altor țări și arătând ce e superior ca frumusețe și dreptate la noi.

5. Instrucția civică va produce rezultatul dorit numai dacă și ea va fi *aplicată*, adică se va legă de manifestări concrete ale vieții cetățenești. Altminteri e tot ce poate fi mai sec și neproductiv. Elevii vor fi deprinși să facă *în scris* toate lucrările de cari au nevoie în viață, atât ca învățători, cât și ca cetățeni.

6. Principiul intuiției se va aplica și în Instrucția civică. Li se vor arăta stema (pe care să o desemneze), colorile naționale, drapelul. Icoana Palatului regal, biserica și odăjdii de încoronare; li se va citi jurământul Regelui, proclamația dela încoronare. Un proces verbal dela alegeri, decretul regal de numire a guvernului, ultimul Mesagiu, Monitorul Oficial, citire de decrete de numire și dări de seamă despre ședințele Camerelor. Vizitarea Primăriei și a Prefecturii, asistarea la o ședință a Consiliului comunal, județean. Tribunalul, Curtea cu jurați, asistarea la o ședință. Vizitarea unui orfelinat, azil de copii, spital, abatorului. Citirea statutelor unei societăți. Rapoarte către Revizoratul școlar. Vizitarea unui atelier mai mare, a unei fabrici. Diferite acte în legătură cu meseriile. Cărțica de dare. (În Transilvania Cadastru, Cartea funduară.) Carnetul militar. Soldații după arme și gradajii.

7. Și instrucția civică reclamă o deosebită obiectivitate din partea profesorului, căci e vorba de organizația din prezent a statului nostru.

8. Instrucția civică o va predă în școala normală profesorul de Istorie, căci pe aceasta se bazează și nu e vorba de avocatlăc.

Programa analitică.

Programa analitică nu se poate stabili în amănunte, căci nu avem votate nici constituția, nici celelalte legi privitoare la armată, învățământ, cult, administrație, alegeri pentru cameră și senat; ne lipsesc și codul civil și cel penal unificat ș. a. Mă mărginesc deci să arăt cu ce ar trebui completată Programă veche, având în vedere și cuprinsul manualelor lucrate pe baza ei.

I. Cum ia un stat ființă. Formele statelor. Cum s'a format statul nostru. — Colonii. — Partidele și rostul lor. Tărănimea, burghezimea, proletariatul. Socialismul. Comunismul. Procedura electorală. — Minoritățile alogene. Situația lor în trecut (Rusia și Austro-Ungaria). Presa și felurile ei. Cenzura. — Legea învățământului, partea privitoare la învățământul primar și normal cu deamăruntul, tot așa organizarea ministerului instrucției publice cu organele lui interne și externe. Drepturile și datoriile învățătorilor. — Dreptul internațional. Convenții internaționale. Miniștri plenipotențieri, consuli.

II. În lecțiile de Economie politică, comerțul și industria se vor trata în mod mai concret accentuându-se importanța și necesitatea pentru Români a comerțului și industriei naționale.

* * *

Pentru ca să putem înfăptui cele expuse în aceste câteva pagini e nevoie, între altele, ca învățământul normal să i-se destineze 9 luni efective din cele 12 ale anului (acum avem 7½) și la școala normală să fie profesori anume pregătiți pentru ea.

Victor Lazăr

Prof. Școala Normală, Cluj.

Pentru propășirea poporului

— Datoria învățătorimii prezente —

I.

„Prin muncă și solidaritate la înălțare.”

Popoarele, ca și indivizii, sunt conduse de anumite idealuri. Realizându-se unele, răsar altele, cari reclamă să fie satisfăcute conform necesităților și evoluției vremii în care e dat să trăiască acel popor. Din grupul de munți trebuie să urcăm pe rând și treptat fiecare culme, ca să putem domina cu privirea întreaga priveliște.

Idealul de veacuri al neamului nostru, pentru care am suferit și luptat atât amar de vreme, este realizat în toată măreția lui: suntem un popor liber în țară liberă și românească.

La realizarea acestui ideal, învățătorii au contribuit cu vârf și îndesat prin munca lor de îndrumători onești ai poporului. Fără de această muncă nu s'ar fi putut plămădi acel suflet mare și iubitor de neam al țărânilor noastre, care i-a dat puțința de ași păstra caracterul său specific, precum și țărâna de a răbda și de a lupta cu bărbăție până la izbânda finală a idealului de veacuri.

Odată realizat acest ideal, oare învățătorimea română s'a degajat de datoria de a fi și pe mai departe povătuitorul și cărmuitorul înțelept de până acum al poporului? — Nu. Munca, — oricât de grea și de nerăsplătită ar fi, — trebuie continuată și desăvârșită. Lipsurile din trecut trebuiesc împlinite; ce nu s'a făcut, sau nu s'a putut face până acum, trebuie făcut de acum înainte. Interesele superioare ale neamului întregit pretind această sarcină.

Vremurile noi și împrejurările schimbate cer muncă nouă, viață schimbată, renaștere pe toate terenurile. „Un popor, care nu e capabil să renască în răstimp de 30 ani, e merit pierzării”, zicea un general japonez. De această renaștere are nevoie și poporul nostru.

Analizând viața ne vom convinge că ea nu e altceva, decât o continuă luptă, atât între popoare, cât și între indivizi: luptă pentru existență. E lucru știut, că în aceasta luptă grea a vieții, biruința o câștigă acei indivizi, cari prin educație sunt cei mai bine pregătiți pentru nevoile vieții și cari țin seamă de împrejurările și necesitățile vremurilor în cari trăesc.

Tot astfel e și între popoare. Lupta dintre popoare se dă în formă de concurență pe teren economic, cu arme intelectuale și materiale. Valurile furtunoase ale acestei vieți nu le pot răzbi decât acele popoare, cari sunt înarmate cu cele mai perfecționale arme spirituale și morale. Popoarele cari sunt superioare în astfel de calități intelectuale și sufletești, în așezăminte și mijloace materiale cari să le pună în situația favorabilă de a duce lupta cu succes contra altor popoare,

vor fi biruitoare; în caz contrar, vor fi învinse și exploatate de către popoarele cu cari stau în luptă. Aceasta este o lege naturală a evoluției sociale.

Insușirea de căpetenie, ce se cere azi în lupta pentru existență, pentru a învinge piedecile ce stau în cale, și pentru a croi o viață mai bună, — e spiritul de asociație, de solidaritate și de jertfă, împreunat cu muncă stăruitoare și înțeleaptă.

Oare poporul nostru — eliberat nu de mult de cătușile robiei politice, culturale și economice de veacuri — dispune de armele necesare pentru asigurarea superiorității sale, cel puțin în lupta pentru existență dintre popoarele conlocuitoare ale acestei țări? — Răspunsul nu poate fi decât negativ. Popoarele conlocuitoare, minoritățile din România întregită, favorizate de împrejurările politice trecute, stau mai bine, — atât sub raportul cultural, cât și cel economic, — decât noi Românii. Industria și comerțul sunt în mâna lor. Orașele, „cari dețin bogăția și se împărtășesc în cea mai largă măsură de civilizația timpului” — cum zice dl N. Iorga, — sunt în mâna lor. Economia rațională e mai dezvoltată decât la poporul nostru. Organizația economică și cea culturală sunt deasemenea superioare celor ale noastre.

Aceasta este trista situație în care ne aflăm noi Românii. În astfel de împrejurări ni se impune să depunem o muncă și mai intensă decât până acum, concentrarea tuturor energiilor de cari dispunem și, încălziți de idealul propășirii neamului, să ridicăm poporul la treapta civilizației și a bunei stări reclamată de cerințele vremii și de demnitatea unui popor stăpânitor ce suntem.

Dacă ne am întreba: cari sunt acele terenuri, unde — nouă învățătorilor — ni se cere să ne punem în cumpănă toată priceperea, întreg devotamentul și toate energiile noastre, pentru crearea mijloacelor necesare în lupta pentru existență a poporului nostru, — răspunsul n'ar fi greu de ghicit. Terenul cultural și economic e larg deschis pentru puținii lucrători cărțurari ce-i avem. Și între acești cărțurari muncitori, învățătorii sunt indicați în primul rând pentru a munci.

Cultura și bogăția, — bazele solide ale oricărui stat, — acestea sunt cele două mari probleme, cari trebuie să preocupe neamul nostru, probleme, pentru a căror rezolvire, se cere în primul rând concursul învățătorimii române, a luminătorilor acestui neam.

— Va urma. —

Baia-Mare.

Ilarie Bejan
sub-revizor școlar.

Origina vorbirii.

E firesc ca fiecare din noi să caute să știe cui, sau cărei facultăți speciale datorim noi oamenii vorbirea.

O astfel de întrebare e deseori întovărășită de o alta:

Cum ar vorbi copilul, sau mai bine zis, cum s'ar înțelege între ei doi copii pe cari nimeni nu i-ar învăța să vorbească și pe cari i-am lăsa singuri să crească într'o grădină dintr'o țară caldă, în care numai natura, prielnică unei perpetui rodiri, i-ar hrăni?

Problema originii vorbirii a preocupat de când lumea pe filozofi — spune Raul Saint — Claire în studiul lui asupra acestei chestiuni, studiu de care ne-am folosit în mare parte în documentarea acestui articol. Anticii au căutat și ei să lămuiească mecanismul vorbirii. Așa, Epicur spunea: „Reflecția n'are nici un amestec în darea de nume; omul a vorbit așa cum a tușit, cum a gemut, cum a țipat.”

La ivirea creștinismului această chestiune a fost ușor rezolvată de teologi, cari au atribuit vorbirea, divinității. Totuși, pe la sfârșitul evului mediu chiar unii oameni ai bisericii creștine au contestat revelația divină a vorbirii, susținând că omul fiind constituit fizicește și intelectualicește pentru a vorbi, trebuia să vorbească și vorbise de când lumea, fără intervenția directă a lui Dumnezeu.

Din secolul al XVIII-lea până în zilele noastre, această chestiune a fost studiată cu multă ardoare de numeroși linguiști cari au rezolvat-o după diversele lor vederi. Leibnitz, Stendhal, Jean-Jacques-Rousseau, Maine de Biran, Schleicher, Jacob Grimm, sir John Lubbock, Condillac, Renan, Michel Bréal, Sweet, Paul Regnaud, etc. — toți au adus maldăre de documente și de argumente.

E vădit că omul n'a creat, dintr'o dată, o limbă pe deplin articulată, cu gramatica, cu sintaxa, cu dicționarul ei. A început prin dicționar, adică prin vorbe fără legătură între ele.

Vorbirea își are origina în facultăți inerente naturii omeniești, a căror ascuțire a fost provocată încet de împrejurări. Instinctivă la început, vorbirea se alcătua din strigăte pentru exprimarea sentimentelor, întovărășite de semne pentru a arăta lucrurile. Deci o vorbire a afecțiilor, a senzațiilor pure și a trebuințelor.

Procesul inițial al vorbirii la omul primitiv e același la copilul modern; aceleași legi psihologice produc vorbirea. La copil, strigătele și mișcările pentru a obține un lucru râvnit sunt la început instinctive ca și la animal. Copilul arată cu gestul ceea ce vrea, scoțând sunete nearticulate; repetarea acestor strigăte și gesturi creiază deprinderea și si-așește prin a da acestor strigăte și acestor mișcări o însemnătate hotărâtă, făcând prin gândire ceea ce nu făcuse prin intuiție. Din acest moment, strigătul înseamnă lucrul și acest strigăt se diferențiază, se modulează puțin câte

puțin și se articulează pe măsură ce lucrurile râvnite sunt mai numeroase și mai diferite.

În acest stadiu, copilul încetează să mai lucreze din instinct sau din intuiție, devenind imitator.

Omul primitiv însă, neavând educator, a trebuit să evolueze singur. S'a servit deci și de onomatopee, imitând sunetele pe cari le auzea, înlocuind lucrul cu șgomotul. Așa se explică de ce se găsesc azi cuvinte onomatopice în chiar idiomurile cele mai rafinate.

Remarcăm de altfel, că onomatopeea este pentru vorbire ceea ce este simbolismul pentru scriere, — derivând din aceeași facultate: spiritul de imitare. E știut doar că scrierea a început prin pictografie, care este metoda simbolică prin excelență.

Iată-ne dar în prezența a două tipuri de cuvinte: strigătul, întovărășit de gest pentru a exprima senzația sau obiectul inert; onomatopeea, pentru a înșenina obiectul șgomotos sau însuflețit. Puțin câte puțin, intuițiile s'au schimbat în reflecții și reflecțiile în idei.

Prin ce mecanism lega omul între ele aceste idei exprimate prin sunete, când sintaxa, verbul — însuflețitorul frazei — nu existau și când abstracțiunea era necunoscută omului primitiv? Desigur împerechind vorbe reprezentând una obiectul, cea altă calificativul. Așa despre soare ar fi zis: strălucitor sau, cel arzător, etc., etc. . . .

Nu trebuie însă să credem că la început a fost o limbă unică și universală.

Vorbirea a trebuit chiar de la origine să ia forme diferite, după diferitele grupări de oameni răspândiți pe suprafața globului. S'au putut totuși găsi mai multe limbi-mame, ieșite direct din primele idiomuri embrionare ale umanității. Sanscrita e una din aceste limbi-mame. Paul Regnaud a fost unul dintre linguiști care s'a ocupat mult cu sanscrita, căutând să-i determine chiar pronunțarea. La început deci a fost un strigăt întovărășit de gest; apoi calificativul alături de vorba care împreună cu gestul reprezenta obiectul, — faza adjectivală —; cuvântul pus alături de această vorbă pentru a diferenția lucrurile, — faza substantivală; și în sfârșit, verbul ce forma împreună cu subiectul fraza primitivă. Fraza s'a îmbogățit încetul cu încetul prin acumularea atributelor trebuincioase specificării și determinării subiectului; prin indicațiile precise ale urmărilor și ale mijloacelor de acțiune implicate de adjectiv și afirmate de verb.

În laborioasa gestațiune a inteligenței, verbul și ideea se susțineam mutual, dezvoltându-se unul pe altul.

Valoarea vorbirii e atât de mare încât orice argumentare pentru a o dovedi e de prisos. E de ajuns să spunem că spiritul omenesc nu ar fi luat conștiință de el însuși dacă nu am fi vorbit, progresele gândirii fiind totdeauna solidare cu progresele vorbirii. *George Retezeanu.*

Revistele învățătoarești.

— Câteva îndemnuri pentru învățători —

Primim la redacție, sub numele de „Năzuința”, o nouă publicație școlară care se prezintă ca organ al asociației membrilor corpului didactic primar din județul Arad. Redacția revistei e în comuna Mărdruța, administrația în Galșa și revista se tipărește în . . . Arad! Dovadă vie a greutăților cu cari au de luptat inimoșii învățători cari au luat inițiativa publicației și de dărza lor stăruință pentru scoaterea ei.

Felicitănd pe cei câțiva învățători arădani din fruntea „Năzuinții” pentru laudabilele eforturi și pentru bunele lor intenții, am avea totuși și altceva de spus. Este îngrijorarea care ne cuprinde ori de câte ori primim câte o publicație școlară nouă și ne gândim la *Impărțierea* atâtor forțe, în mod *inutil* și adesea chiar *dăunător* învățătorimii și rostului ei.

Negreșit, apariția a cât mai multor publicații profesionale este un semn îmbucurător pentru tagma dascălească, ele fiind tot atâtea dovezi de viul interes care se poartă nenumăratelor probleme ce agită lumea școlilor, și nu noi vom fi aceia cari să ne ridicăm împotriva. Numai cât, aceste reviste locale, și vorbesc de cele ardeleni în special, au, după cum am spus mai sus, cusururi cari nu numai că le fac nefolositoare învățătorimii, dar chiar îi dăunează. În primul rând, lipsa unui criteriu critic în alegerea și publicarea diferitelor articole face ca în paginile acestor publicații să apară articole cari păcătuiesc grav și prin fondul lor și prin forma în care sunt redactate. Recunoaștem, fiecare avem de spus ceva din experiența noastră de oameni ai școlii, dar nu toți știm să înbrăcăm ceea ce avem de spus așa cum trebuie.

Cităm chiar din „Năzuința” primită, din articolul-program :

„Ireductibili însă în calea culturală stropită cu sângele sacrificiului. Servituți cu *prestigiul sărăciei*, *balansării incurcate* și fenomene ce produc desechilibru moral și sufleteșc nu vor fi zestrea ei” (a „Năzuinții”, N. R.). Sau :

„O spunem aceasta acum, căci de! vom fi provocați de hrisoave mai mult sau mai puțin demne de a fi date publicului spre apreciere”(1).

Sau :

„Tot înainte, mereu înainte, iată lozinca oamenilor grupați sufletește și *imbrânciți de simpatia încercărilor*”.

Din chiar rândurile citate se desprinde apoi al doilea cusur, cel mai mare și mai grav dintre toate, și care aduce un rău serviciu învățătorilor ardeleni, dacă nu chiar și o știrbire a prestigiului tagmei lor, în fața publicului cititor: *limba*, care este oribil scâlciată.

Recunoaștem și aici: noi cei din Ardeal am trăit și ne-am făcut educația sub o stăpânire străină și vitregă și într-o limbă deasemenea străină. Depărtați de cartea bună, cu adevărat

românească, n'am avut de unde învăța să scrim corect și frumos românește. Lumea satelor noastre chiar, și-a cam stricat limba strămoșască în contact cu străinii împilatori . . . Ori astăzi, datorită elementară a oricărui dascăl ardelen este să se facă cât mai repede stăpân pe limba cărților, și ca luminător și educator al norodului sătesc, în datoria lui întră să îndrepte generațiile tinere cari se ridică și să îndepărteze de la ele urmele străine cari pătează omogenitatea limbii noastre.

Ori, din motive pe cari nu le vom discuta deocamdată și cari nu cad toate în vina lor, cei mai mulți dintre învățătorii noștri nu și-au putut apropia încă limba românească corectă care se cere neapărat unor învățători.

Și dacă sunt liberi să vorbească o limbă pocită și să o predea încă în școlile lor de prisă, n'au dreptul însă să o înfățișeze în paginile unor reviste profesionale cari trebuie, în primul rând, să fie scrise *corect, românește*.

Cuvântul scris implică mari și serioase obligații, de cari conducătorii revistelor trebuie să țină seamă, cu atât mai mult cu cât revistele apar în numele unor oameni de școală și se citesc de către oricine. Nefamiliarizați cu limba literară, singura de care trebuie să se slujească în scris un om al școlii, neștiutori de adevăratul înțeles al unor cuvinte, cei mai mulți dintre noi, învățătorii ardeleni, nu ne putem încă servi în deajuns de bine, în scris, de limba literară și corectă. Pentru remediarea acestei mari lacune, trebuie lectură multă, cât mai multă și mai atentă, din scriitorii noștri recunoscuți, din revistele mari cari apar în prezent.

Nu urmează însă de aci ca învățătorii să nu mai scrie. Doamne ferește! Dar conducătorii revistelor cari apar prin diversele orașe ale Ardealului, ar trebui să și dea osteneala de a îndrepta ei lipsurile articolelor primite și socotite, prin fondul lor, demne de lumina tiparului. Ori tocmai aici stă buba de care se resimt cele mai multe din publicațiile noastre . . .

Fie că sunt aglomerați de prea multe lucrări, fie că nici ei nu cunosc încă bine limba, cei cari le conduc, lasă să apară în reviste articolele așa cum au fost primite, provocând prin aceasta, nedumerirea sau zâmbetele, de multe ori ironice, ale altora, lucru care desigur numai spre cinstea și întărirea prestigiului învățătoresc nu poate fi.

Și nu în această ar fi la urma urmelor, răul cel mare! Dar aceste reviste pătrund apoi prin sate, sunt citite de învățători pentru cari ele sunt în dese cazuri, singura lectură mai deosebită a lor, și ușor se poate înțelege răul ce decurge din acest lucru: se rămâne la aceiași limbă stâlciată, limbă pe care o vor învăța rânduri de generații, oprindu-se astfel pentru multă vreme, purificarea și uniformizarea limbii.

Statul nostru ar fi ca toți acei cari au ceva de spus și cari mănuesc cât de cât condeiul, să se adreseze publicațiilor mai mari, de prin centre, iar nu să înființeze reviste efemere, cari mănâncă bani mulți și fără de nici un folos.

Prin „pieptănarea“ celor trimise la revistele mari, unde contribuțiile ar fi primite cu dragă inimă, învățătorii noștri ar vedea ce e bine și ce e rău în cele scrise de ei, s'ar perfecționa și în meșteșugul de a scrie și și-ar apropia și mai bine tainele nu prea grele ale limbii adevărate românești.

Ar câștiga și revistele, ar câștiga și învățătorii și ar câștiga și literatura noastră didactică, destul de săracă până acum. S'ar creia astfel și la noi un mănunchiu de scriitori în ramura pedagogică de cari duc astăzi lipsă toate revistele școlare.

Răzlețirea plăpânelor noastre forțe didactice în grupulețe și pe la reviste provinciale micuțe și anemice, anemiează însăși lupta pe care o avem

de dus cu toții, căci această răzlețire este *prea de timpurlu începută*.

Ea se va putea face numai după ce ne vom fi cunoscut bine unii cu alții, după ce ne vom fi hotărât definitiv, împreună, asupra idealurilor pentru care vom avea de luptat fiecare prin diferitele colțuri ale țării, după ce ne vom fi creiat prin schimburi de idei și printr'o temeinică ucenicie, mănunchiul de luptători *prin scris*, pentru ajungerea scopurilor noastre, comune.

Formarea forțelor de luptă în primul rând, concentrarea și împărțășirea lor cu un crez unic și bine stabilit și după aceea răzlețirea, aceasta este datoria pe care ne-o impun și situația noastră și împrejurările în care trăește astăzi poporul.

Fără de acestea, sforțările noastre, oricât de bine intenționate ar fi, se vor pierde fără de folos, și pentru noi și pentru cauza mare pe care o servim.

Mihail Drogoș.

CRONICA

„Invățătorul“ urează cititorilor Sărbători fericite.

Plata diferenței de salariu a învățătorilor statificați. Incunoștințăm pe toți foștii învățători confesionali, că Parlamentul a votat în ședința din 30 Martie a. c. creditul extraordinar de 13,000.000 Lei, din care sumă se va plăti diferența de leață a învățătorilor statificați, socotită dela 1 Noembrie 1921, până la 31 Martie 1922.

Executarea acestei dispoziții se va face în cel mai scurt timp.

Reparația „Junimii literare“. „Glasul Bucovinei“ ne aduce vestea reparației în preajma Sărbătorilor Paștelui, a revistei bucovinene „Junimea literară“ silită din cauza împrejurărilor nepotrivite ale războiului, să nu mai apară chiar de la declararea lui.

Revista de stăruitoare propagandă națională, de răspândire a culturii românești în tot cuprinsul Bucovinei, „Junimea literară“ și-a ilustrat existența sa de un deceniu înainte de războiu, prin colaborarea celor mai de seamă reprezentanți ai românilor din Bucovina ca: Sextil Pușcariu, I. Ni-tor, Leca Morariu, răposatul I. Grămadă, G. Tofan, G. Rotică, etc.

Continuând aceeași tradiție și aceeași luptă pentru întărirea și cultivarea românismului, reparația „Junimei literare“ va fi îmbrățișată cu aceiași dragoste ca și în trecut.

Noi îi urăm cel mai deplin succes în îndeplinirea însemnatei sale misiuni culturale pe pământul Bucovinei.

INȘTIINȚARE. Intrucât, cu toate desele noastre interveniri, n'am putut intra nici până astăzi în săpânirea sumelor datorite de abonații în restanță, înștiințăm pe învățătorii că revista, nemai putând face față cheltuelilor, își suspendă apariția. Nr. viitor nu va putea apare deci, decât în măsura în care vom primi sumele datorite. Sperăm că măcar în fața acestei critice situații, cei vinovați vor reveni la simțul datoriei și ne vor trimite banii. Nepăsarea și reaua voință de care dau dovadă unii colegi este cu de-ăvârșire condamnată, și greutatele materiale cu cari are de luptat unica revistă a Asociației generale a învățătorimei ardeleni, aruncă o tristă lumină asupra întregii tagme.

O cooperare între Români și Americani. Ziarul „România“ care apare la Cleveland, descrie cu mare însuflețire banchetul dat de parohia episcopală „St. John“ în onoarea membrilor soborului din Pitsburg, a reprezentanților delegației „Fundației Principele Carol“ și a reprezentanților presei, cari au fost, timp de 3 zile, oaspeții acestei parohii.

La acest banchet a luat parte și un mare număr de englezi, doamne și domni.

Întreaga sală era împodobită cu drapelul de mătase, americane și românești și luminată cu becuri roșii, galbene și albastre.

Din cuvântările rostite la banchet, s'a putut vedea că americanii se interesează de poporul român și de istoria lui și că îi apreciază calitățile cari îl fac demn de prietenia popoarelor civilizate.

Școlile confesionale și datoria bisericii greco-catolice. Se știe că pe vremea stăpânirii maghiare, bisericile tuturor confesiunilor, cu excepția celei romano-catolice, nu primeau nici un ajutor pentru întreținerea școlilor confesionale și atunci când guvernul maghiar îl acorda, punea condițiuni umiltoare atât pentru biserică, cât și pentru credincioșii ei.

Puterile materiale ale acestor biserici fiind reduse, problema menținerii școlilor confesionale se îngreuiă din an în an.

Populația românească fiind conștientă de importanța acestor școli, pentru apărarea contra tendinței de maghiarizare, le-a dat tot sprijinul pe care-l permiteau mijloacele ei materiale destul de reduse.

Întreținerea acestor școli în același mod ca până acum nu mai poate dăinui însă, căci în cadrul statului întregit nu se poate impune credincioșilor unei religii, să plătească în afară de impozitul cerut de stat și un impozit suplimentar pentru menținerea școlilor confesionale.

Ea ar fi o grea sarcină pentru popor care s'ar vedea silit să facă eforturi materiale, mai mult decât îi e cu putință.

Pentru bunul mers al lucrurilor se impune deci ca o nevoie absolut imperioasă, ca biserica greco-catolică să accepte propunerea statului de a-i prelua școlile, întrucât confesionalismul nu mai are nici un rost ca mijloc de luptă, acum când pericolul de care erau amenințați Românii pe vremea stăpânirii maghiare e înlăturat.

*

Comemorarea lui Urban Jarnik. „Liga Culturală” a ținut să prăznuiască în mod deosebit memoria lui Urban Jarnik, marele învățat, prieten și cercetător al limbei și poporului român, încetat nu de mult din viață.

Comemorarea a avut loc săptămâna trecută la București, în sala Teatrului Popular și printre alții a luat cuvântul și inițiatorul comemorării, Dl N. Iorga.

Insistând asupra cunoștințelor filologice ale lui Urban Jarnik, în cari n'avea asemănare printre străini decât doar cu filologul Weigand, de N. Iorga a arătat cu câtă minuțiozitate a știut Urban Jarnik să adune comorile graiului românesc, cunoscând de aproape poporul de jos unde limba românească se păstrează în toată puritatea ei. Ca recunoștință pentru dragostea arătată poporului român, „Liga Culturală” a înstituit o bursă anuală cu numele lui Jarnik, care va fi acordată unui student meritos, doritor de a face studii de slavistică la Universitatea din Praga.

*

Comitetele școlare în ținuturile alipite. Comitetele școlare înființate în vechiul regat dând rezultate mai mult decât mulțumitoare, ministerul de instrucție vrea să introducă aceste comitete și în teritoriile alipite, unde există un fel organizațiuni asemănătoare dar cari n'au toate obligațiunile comitetelor din vechiul regat.

Tot în acest scop ministerul de interne, direcția comunală, a făcut cunoscut tuturor prefectilor din Ardeal, Bucovina și Basarabia să ia măsuri ca toate comunele rurale și urbane să prevadă în bugetele lor, cu începerea exercițiului financiar viitor, fondurile prevăzute și să le dea în administrarea comitetelor școlare respective.

Comunele rurale vor contribui cu 14 la sută și cele urbane, și cu celelalte fonduri obligate să le dea pentru întreținerea școalelor.

Dela 1 Aprilie 1923, fondurile prevăzute în bugetele comunelor și județelor pentru întreținerea școalelor primare, vor fi trecute sub administrarea comitetelor școlare.

*

Un gimnaziu pentru Moți. Un comitet compus din Dr. Ion Boeriu, deputat, Iovian Mușeșanu senator, Ștefan Pop, senator, Dr. Romus Pașca deputat, Dr. Ion Mateiu deputat și alți fruntași din Ardeal, au luat laudabila inițiativă de a înființa la Câmpeni în centrul Munților Apuseni un gimnaziu cu 4 clase pentru Moți.

Cum însă mijloacele materiale sunt insuficiente pentru zidirea acestui institut cultural, din cauza populației foarte sărace din aceste părți, comitetul de inițiativă a lansat un apel subscris de toți fruntașii ținutului, apel publicat acum o lună prin ziare, prin care se cere obolul publicului pentru ridicarea gimnaziului „Horea” din Câmpeni.

Ne facem ecoul acestui apel, rugând publicul românesc să contribuie pe cale materială la înfăptuirea acestui institut de cultură, pe care-l cer Moții, cei mai falnici purtători ai steagului libertății și renașterii naționale în Ardealul, odinioară subjugat.

*

Clădirea de școli primare în județul Arad. După cum am anunțat acum o lună, autoritățile din Arad au pornit o acțiune pentru înființarea de școli primare, prin colectă publică, după exemplul frumos al comunelor din vechiul regat. Afirm acum, că colecta făcută în orașul Arad a avut un succes frumos. S'au adunat până acum 1,775.162 lei sumă care se va întregi, colecta nefiind încă închisă. Din această sumă, la care se va adăuga contribuția statului, se vor înființa în orașul Arad două școli primare, a căror construcție va începe la sfârșitul lunii acesteia.

*

Desființarea unui liceu maghiar iredentist. Liceul premontratsens din Oradea-Mare, care și în trecut, dar mai cu seamă astăzi, a fost un cuib de propagandă șovinistă iredentistă, a fost închis și în locul lui s'a organizat, și în ziua de 12 crt. a început să funcționeze, o secție maghiară a statului pe lângă liceul românesc „Em. Gojdu”.

Faptul acesta este de o importanță deosebită, căci s'a desființat astfel cel mai puternic mijloc de propagandă maghiară din punctul cel mai expus al graniței române.

Cărți, reviste, ziare.

„Școala Română“, An. 18, No. 1, București. — Vorbind despre necesitatea școlilor la sate, dl Ștefan Kirițescu se oprește la o statistică la care ar trebui să se gândească mult toți intelectualii noștri.

„După statisticile Ministerului Instrucțiunii Publice din 1909—1910 și cea mai recentă din 1919 și numai pentru Vechiul Regat, am putut culege, pentru populația țării de la 7 ani în sus, de ambele sexe, atât de la sate, cât și dela orașe, următoarele procente de analfabeți:

La sate, din 4,830.443 locuitori recenzați, avem neștiutori de carte, bărbați 49 la sută, iar femeii peste 80 la sută; avem alfabeți neisprăviți, adică fără școala primară terminată, încă 27 la sută și femeii în aceeași categorie abia 8 la sută.

La orașe, dintr'o populație de 816—899 locuitori de ambele sexe, avem bărbați analfabeți 36 la sută și femeii 45 la sută, iar bărbați și femeii laolaltă, cari n'au isprăvit învățământul primar, avem încă 26 la sută.

Deci, avem la sate aproape 76 la sută, vrednici de cea mai grabnică sollicitudine a Statului pentru cursurile de adulți analfabeți și alfabeți neisprăviți, iar la orașe 26 la sută.

Toți aceștia ar urma ca să-și capete lumina strict necesară a minții în școlile de adulți, spre a putea conviețui cu demnitate alături de frații lor concetățeni din provinciile alipite, asupra cărora, deși n'am putut căpăta sub raportul cultural elementar, nici o dată pozitivă, totuși sunt convins că ne sunt cu mult superiori“.

Dl prof. Gr. Tăușan scrie despre „Taina învățătorului“:

„Învățătorul astfel, care înțelege marele adevăr, că este un crescător de suflete, nu mai este robul cărții, plictisitul popularizator al literelor alfabetului; el este ceva mai mult și mai rar, este artistul care înțelege prin buchile cărții, minunea cea mai mare a lumii: sufletul omenesc“.

„Școala Bănățeană“, Caransebeș, Anul II, No. 3—4. — Articole: despre scris și citit în grădinile de copii; despre rolul școlii în combaterea luxului; soarta actuală a școalelor froebeliene-române; curățenia elevilor, mijloacele de colaborare între preot și învățător, pentru regenerarea morală a mulțimii, etc.

„Viitorul Neamului“, Râmnicul-Vâlcea, An. 1, No. 3. — Un articol al dlui Enache Ionescu despre „Pregătirea profesorilor“, în care se amintesc despre educatorii sclavi de odinioară, cari făceau din elevii vremurilor antice: „robi ai cuvântului și manechine omenesti după chipul și asemănarea lor. Aceștia au fost dascălii anticitații. O, dacă întreg tineretul timpului le-ar fi fost dat pe mână, demult ar fi secat semânța neamu-

lui omenesc!“ — Autorul arată apoi, că situația învățătorului s'a îmbunătățit abia pe la sfârșitul secolului trecut. Azi, când s'a ajuns la recunoașterea pretențiilor învățătorimii, învățătorii și statul trebuie să se îngrijească de o pregătire serioasă.

Un articol apoi, despre psihologia copilului ca bază a metodelor instrucției și educației.

„Gazeta Școlii“ Craiova, An. 5, No. 2—3. — Interesante lucruri despre școala activă, cu titlu de aprecieri la înființarea revistei „Școala Bănățeană“ din Caransebeș. Interesante de asemenea informațiunile despre regimul școlar la bolșevici, reproduse după revista franceză „Revue des deux Mondes“.

„Școla“, Organul asociației corpului didactic primar român din Bucovina; Cernăuți, An. 8, No. 1—2. — O conferință despre filosoful Vasile Conta ca pedagog; un articol despre manualele școlare; apoi reflexii la dezideratele congresului al 13-lea învățătoresc.

„Gândirea“, Anul II, Nr. 15 București. — Într'un prim articol de simțite adevăruri, dl Cezar Petrescu, directorul distinsei reviste bucureștene, îndrumă pe scriitorii să se cufunde cât mai mult în viață, să și ia din ea inspirațiile, nu din discuțiile din cafenea. „Înprimăvărare“ este intitulat articolul, și urmarea sfaturilor dlui Cezar Petrescu ar însemna într'adevăr o imprimăvărare pentru literatura românească. Scrisă de oameni cari se sustrag cât mai mult posibil vieții cotidiene și se pierd în visuri și discuții de cafenea, literatura noastră a ajuns ceva hibrid, în afară de idealurile, de zburcările și de durerile zilelor noastre. Se întâmplă aceasta acum, — constată directorul „Gândirii“, — când lumea românească a prins o flămândă poftă de citit; când expozițiile pictorilor sunt mai mult decât oricând cercetate; când librăriile realizează beneficii nemai-pomenite. Publicul care lectură și i-se dă una de cafenea, fără nici o inspirație din viața adevărată.

Centenarul marelui Renan, autorul „Vieții lui Isus“, îl vedem din nou comemorat în coloanele „Gândirii“ de către dl Pămfil Șpicaru. Tot între cronici dăm peste interesante aprecieri asupra literaturii ruse și de astăzi. Dl Ivanov, cel care ne servește informațiunile, găsește foarte puternică și reprezentativă literatura Rusiei bolșevice. Constatarea pe care o face cititorul din rândurile dlui Ivanov despre literatura rusească, este aceasta, că literatura bolșevică este mai mult o auto-slăvire. Este, neîndoielnic, expresivă, dar ca să de sfârșete, după cum încearcă, literatura înaintașilor Doștoievskij, Tolstoi, Gogol, — este o aberație, care numai în Rusia de azi se putea zămisli.

Cronicele literare din acest număr le încep niște interesante „Insemnări pentru povești” scrise de dl Adrian Maniu cu prilejul unei noi ediții din „Basmele Românilor” de Ispirescu. Poveștile „Unchișului sfânt” au fost și vor fi hrana sufletească a generațiilor noastre tinere. Dl Adrian Maniu face însă constatarea, că ar putea fi hrana sufletească și a celor trecuți de anii tinereții. Analizând părți din poveștile lui Ispirescu, dl A. Maniu trage concluzia, că în poveștile Românilor sunt și profeții (aeroplanul, ș. a. minunății de astăzi) și lucruri vechi, de-acum nu știu-câte mii și zeci de mii de ani, confirmate de știință, și cari au rămas în amintirea poporului român, ca la puține alte popoare, prin transmisiune orală. O altă concluzie a autorului e, că din analiza poveștilor noastre putem constata ereditatea latină, greacă și veche-arică, manifestată exterior în cuvinte filologice, iar interior în identități de gând și de vis.

Bogate informațiuni literare, artistice și bibliografice completează acest număr.

„Revista noastră”. — Pitești, An. I, Nr. 2-3. E o revistă mai mult a profesorilor și chestiunilor școlilor normale, de aceea interesează într-o măsură deosebită.

Se accentuează și aci, ca de altfel în toate organele corpului didactic, necesitatea pregătirii temeinice, corespunzătoare vremurilor moderne. Se discută apoi avantajile primirii învățătorilor la Universitate și ni se spune, că „numai într'un caz, s'ar putea vorbi de „avantajele primirii învățătorilor la universitate”, și anume numai în cazul când, imitându-se măsura luată față de învățătorii ajuși ofteri de rezervă, cari au fost opriți de a se activa, s'ar statornici prin lege, că învățătorii, chiar când au obținut diplome universitare, sunt opriți de a trece ca profesori la licee sau la școli normale.

Dar se poate una ca aceasta? se întreabă dl M. Mihăileanu, autorul articolului. Dar chestiunea s'a mai discutat și se va mai discuta, așa că nu este aci locul să o dezvoltăm.

Alte articole: despre timiditate, cu lămuriri din Carlyle; despre cultura învățătorilor, cu accentuarea din nou a necesității unei pregătiri serioase; despre opera marelui reformator al învățământului românesc: Spiru Haret, etc. Revista mai publică și literatură, printre altele, traduceri din Rabindra Nath Tagore, marele poet al Indiei actuale.

„Transilvania”, Sibiu, anul 54, Nr. 3. — Numărul prezent îl începe o prea frumoasă și cu multă înțelepciune „poveste a Reginei Maria a României: „Sămânța înțelepciunii”, tradusă din englezește de dl Emil Panaitescu.

Sub titlul „Constatări dureroase” dl prof. Alexe Bancea face constatarea, că dacă elevii de liceu nu-și pot însuși în general o pregătire suficientă, aceasta se datorește faptului, că vin ne-

pregăliți din școlile primare. Citează exemple din lucrările în scris ale elevilor de clasa întâia și constată că aproape nici unul nu știa copia „Tatăl nostru”. Pornind de aci, arată, că nu trebuie luate măsuri de îndreptare numai față de școlile secundare, ci și față de cele primare. Propunerile dlui Banciu sunt serioase și le vom mai discuta în paginile revistei noastre.

Restul revistei: poezii, cronici culturale și economice, știri bibliografice, recenzii, etc.

„Cele Trei Crișuri”, Oradea-Mare, anul IV, nr. 2. — Directo- ul revistei, dl col. Bacaloglu, ne vorbește în primul articol despre obiceiul urât al românului de a detesta tot ce e românesc și a slăvi fără nici o critică orice vine de peste graniță.

„O carte care ne lipsește”, este titlul unui bine argumentat articol al dlui G. Tulbure, revizorul școlar al B. horului. Dl Tulbure arată necesitatea de a se scrie o monografie a școlilor Bihorului. „Fiecare dascăl din Bihor — scrie autorul, — este dator să pună mâna pe condei și să scrie monografia istorică a școlii sale. În temeiul acestor monografii singuratică se va alcătui marea lucrare, de care vorbim și care va fi chemată să umple golul pe care-l simțim astăzi și să ne umple mai ales sufletul de mulțumirea pe care o dă conștiința datoriei împlinite. Lucrarea aceasta (monografia generală a tuturor școlilor din Bihor), așa cum mi-o imaginez în momentul de față, va cuprinde schița istorică a fiecărei școli rurale din județul nostru, după plasă sau după alfabet, astfel, că fiecare învățător intră în cuprinsul ei ca autor de sine stătător, cu partea sa de contribuție.”

O inițiativă ca aceasta e vrednică de urmat de către toți învățătorii și revizorii noștri.

„Ramuri—Drum drept”, Craiova, anul 17, Nr. 6. — Vorbind despre poezia nouă, dl N. Iorga li cere sinceritate și constată că aparițiile moderne de ici-colo nu înseamnă că avem de a face cu un întreg curent al poeziei moderne. Pentru că un curent, curentul nou mai ales, nu poate veni decât din adânci prefaceri materiale și morale.

Dl Gr. Nandriș are cuvinte pline de interes despre Românii din Carpații Nordici (Rutenia, Tatra). Constată reminiscențe filologice românești la slavii din aceste părți, asemănări etnologice, apoi doine, hore, etc., de unde deduce penetrația românească până în Bohemia-Galiția, în veacuri nu prea îndepărtate.

Restul revistei: un bogat material literar, mai cu seamă poezii.

„Năzuința”. Anul I. Nr. 7-8. Craiova. — Este, dupăcum am arătat și altădată, o revistă cu osebire literară. Numărul de față e deasemenea bogat în literatură, — îndeosebi poezii, — semnate de nume cunoscute în noua literatură românească.

Scriind despre „Noua îndrumare a Ateneului Român“, dl prof. M. Dragomirescu arată că democratizându-se instituția odată cu democratizarea noii vieți a României, Ateneul a ajuns un focar al tuturor manifestațiilor artistice și culturale românești.

Dl Paul Papadopol vorbește despre „Tendința conservatoare în opera lui Delavrancea“ și despre Petre Ispirescu. — O bogată recenzie a revistelor și cărților din țară completează numărul

*

„Aurora“. Anul I. Nr. 10. Oradea-Mare. — Revistă de înfrățire a ungarilor cu românii, de cunoaștere reciprocă a culturii și literaturii noastre și a lor, „Aurora“ ar avea de împlinit o însemnată misiune în ziua de azi, când animozitățile pe chestiuni politice între minoritatea maghiară și români dăinuiesc încă. Multe din cele publicate în revista româno-maghiară din Oradea sunt vrednice de remarcat. Se publică mereu traduceri din românește în ungurește și viceversa. Decât, constatare nu prea îmbucurătoare, se traduc — mai ales pe românește — și lucruri semnate de autori cari n'au nici în clin nici în mănecă cu literatura. Aceasta, când „Aurora“ își propusese să ne facă cunoscută literatura maghiară adevărată. În ce privește traducerile din românește, acestea sunt mai bine alese și chiar reușite uneori. În numărul acesta ni-se prezintă traduceri din Ion Sân-Giorgiu și Lucian Blaga.

*

„Comoara Satelor“. Blaj. Revistă lunară de folklor, redactată de dnii profesori Lupeanu și Gherman. — O revistă, a cărei necesitate era atât de simțită și care s'a pornit din Blajul vechilor tradiții culturale ale Ardealului. Se publică în ea poezii populare, scrise cu fonetica locală, obiceiuri, credințe populare, exemple de vorbire românească fonetică din diferite sate ardelenesti. O frumoasă urare de Anul-Nou: „Plugușorul“, variantă ardeleană.

Numărul acesta (al doilea) se începe cu o frumoasă închinare memoriei lui Urban Iarnik, distinsul prieten al Românilor, care — deși ceh — n'a pregetat să colinde tot Ardealul și să adune frumosul și bogatul volum de poezii populare, publicat împreună cu regretatul Andrei Bârseanu și editat de Academia Română.

O bogată cronică folkloristică încheie numărul. Se amintește într-una din aceste încreștări despre balada „Delia Dămian“ publicată în „Făclia“ din Caransebeș. Este una dintre cele mai vechi și frumoase balade românești, și ca în puține balade românești, figurează în ea divinități ca Sevai, Iunideva, din mitologia indică.

*

„Lamura“. An. IV. Nr. 5. București. — D. G. D. Mugur, președintele cercetașilor din România, îndeamnă pe învățători să țină școala și toate apartinențele oglinzii de curate, pentru ca să arate elevilor, că sunt în biserica culturii.

D-na Izabela Sadoveanu face cunoscută reforma învățământului secundar din Franța, iar dl S. T. Kirileanu scrie despre „Școalele bisericesti la sate, în secolul al 18-lea“. Sunt spicuri din volumul: „Preoțimea românească în secolul al 18-lea“ al preotului D. Furtună. Sunt lucruri interesante, dintre cari remarcăm observația, că în acest secol se scria în Ardeal, în vremea cireșilor, cu zeamă de cireșe.

Bogate informațiuni culturale, instructive, literare și economice. Paginile literare sunt semnate de nuvelistul Ion Rebreanu.

*

„Șezătoarea“. Revistă de folklor, Anul 31, Nr. 1—2. Apare la Folticeni, sub conducerea dl-ilor Artur Gorovei și Gh. T. Kirileanu. Întâiul este cunoscut și în Ardeal ca folklorist, fiind astăzi cel mai de seamă dintre talmăcitorii datinelor, obiceiurilor și credințelor poporului român.

Articolul prim e închinat memoriei profesorului din Prahă, dr. Urban Jarnik, inimosul apreciator al poeziei populare și limbii românești.

Se publică povești, poezii populare, chiuituri, material foarte interesant pentru cine se interesează de literatura noastră populară. Îndeosebi pentru învățătorimea noastră ardeleană sunt interesante acestea lucruri, întrucât folkloriștii vor face de azi înainte un mai stăruitor apel la ea, decât în trecut, sub unguri, când colecționarea monumentelor noastre de cultură populară se împiedeca și ea de obstacole însemnate.

*

„Revista Moldovei“, An. II. Nr. 10, Botoșani. — Publică literatură, informațiuni literare, poezii populare, articole despre „aspectul moral al improprietății“, informațiuni despre Petre Ispirescu, despre trecutul Botoșanilor, și un articol despre serbarea la Botoșani a semi-centenarului „României June“ din Viena. Aflăm din paginile revistei că s'a reînființat la Botoșani un Ateneu-Român.

*

„Școala Basarabiei“. Revistă pentru cultură, învățământ, și educație națională. Apare lunar, sub conducerea dl-ilor Ștefan Ciobanu și I. Zaborovsky din Chișinău.

În acest număr dl I. Simionescu se întreabă: „Unde sunt studenții basarabeni“, pentruca să vie să lumineze poporul român din Basarabia, despre care directorul „Școlii Basarabiei“ arătase într'un număr trecut al revistei, că e cufundat în analfabetism, în proporția de 80 la sută în ce privește bărbații și 97 la sută în ce privește femeile.

„Toate celelalte naționalități din Basarabia — spune dl Simionescu — au avut puțința să se cultive. Ele știu ce e legătura suflească între frații de acelaș neam; neavând țara lor, le dă mâna acum să propage iubirea dintre oameni, voind să șteargă granițele politice existente. Țăranul moldovan trebuie întâi să treacă prin faza cunoașterii propriii lui vieți. Trebuie să-și cunoască țara și neamul pentru a putea să hotă-

rască dacă ține să le iubească, sau dacă le reneagă.“

Tocmai pentru că Basarabia e mai primejduită de propaganda bolșevică, trebuiesc basarabenii educați, pentru ca să nu-și plece urechea la „umanitaristii“ despre cari s'a vorbit în citatul de mai sus. De aceea dl Simionescu face apel la studenți, ca să învețe pe basarabeni carte.

„Dacă în adevăr studenții basarabeni poartă în sufletul lor democratismul din care își fac o fală, — spune autorul, — datoria lor cea dintâi este, să-l puie în practică. Să se arate că sunt în stare să-și jertfească un an doi din viața lor, pentru ca să învie energia strămoșească. Au o datorie sfântă față de convingerile lor, față de credința lor, dar și față de părinții lor. Au poate cea mai frumoasă menire, care cândva a fost

dată unor tineri să o înfăptuească. Prin tinerescul lor suflet plin de avânt în iluzii, pot să împărtășească altora încredere în viață. Nu criticând ori picurând otravă, ci inseninând cerul acoperit de ceață. Ducând lumina minții între frații lor mai mari, arătându-le ușurința cu care pot tălmăci taina slovelor, vor simți bucuria cea mai adâncă ce o poate simți un om, la vederea lacrimilor de recunoștință picurate din ochii dragi. Prin ei viitorul întreg al neamului ajunge să fie așezat pe temelii solide.“

Apelul e frumos și ar trebui ascultat. Studenții basarabeni, dintre cari mulți s'au făcut proppvăduitorii ideilor fără rădăcină în România, aduse de peste Nistru, ar trebui să cumpănească seriozitatea apelului ce li-se face.

Insemnări mărunte.

† *Romul Martin.* În ziua de 14 Martie a. c. s'a stins din viață iubitul nostru coleg Romul Martin în Comuna Odverem jud. Alba de jos în vârstă de 33 ani. Fie-i țărâna ușoară!

Direcțiunile școalelor inferioare de agricultură din Ardeal, au fost instiințate că dela 1 April c. acestea au trecut la resortul ministerului instrucțiunii publice.

Ministrul instrucțiunii a trimis un ordin circular tuturor școlilor, cu privire la taxele școlare scutind de orice taxă pe elevii orfani de război.

Domnul Istrate Micescu, decanul baroului de Ilfov, a făcut în scris, cunoscut ministerului de instrucție că suma de 200.000 ce i se cuvine d-sale ca onorar în procesul acestui ministru cu moștenitorii Mircea, o face donație ministerului în folosul construcțiilor școlare.

Dl Simion Gheorghiu, proprietar din Galați a făcut o donație de 5 milioane pentru internatul elevilor secundari din Galați.

Ministrul instrucțiunii constatând, că unii dintre membrii corpului didactic părăsesc posturile, fără să aștepte aprobarea concediilor solicitate, pune în vedere, că nimeni nu va putea pleca în concediu, până nu va primi aprobarea acestui departament.

Pentru construcțiile școlare din județul Făgăraș s'a strâns suma de 10.500 lei. S'a format un comitet sub președinția domnului C. Radovici, prefectul județului.

A început să apară la Pancevo (Iugoslavia) ziarul „Graiul românesc“, organ al partidului român din Iugoslavia.

Dl N. Iorga a hotărât să doneze Statului casa d-sale din șos. Bonaparte din Capitală împreună cu întreaga bibliotecă, documentele și obiectele de artă ce cuprinde, spre a se alcătui un adevărat institut cultural la dispoziția studențimei purtând numele de „Fundația N. Iorga“.

Ministerul sănătății publice și al mucii a hotărât cu toate școalele industriale de ucenici și lucrători din întreaga țară să fie serios inspectate.

Cele ce vor fi găsite că nu funcționează în mod satisfăcător, vor fi desființate.

Aceasta, în vederea reorganizării învățământului muncitoresc și a întocmirii unei dări de seamă asupra activității acestor școale dela înființare și până în prezent.

La recente alegeri parlamentare din Iugoslavia a fost proclamat ales cu majoritate ca reprezentant al românilor bănățeni: dr. Ioan Jianu, avocat la Verșeț.

„Cartea Românească“ continuă și în anul 1923 concursurile cu premii pentru scrieri românești. Premiile ce vor acorda se ridică la suma de Lei 113.000. Prospectele amănunțite cari cuprind subiectele și condițiunile acestui concurs, se pot cere la „Cartea Românească“ București, Bulev. Academiei 3.

Mitropolia unită a deschis la Blaj un curs de cantori bisericești de trei luni, la care s'au înscris până acum 50 de inși. Cursul inițiat acum se va redeschide, cu trei luni, la toamnă.

Prin înființarea cursului de cantori mitropolia unită a Blajului voește să cultive necesarul număr de cântăreși bisericești a căror trebuință se simte în multe sate, în care învățătorii statificați refuză să asiste pe preoți la serviciul divin.

În edificiul Academiei de drept din Oradea-Mare, se va instala o Academie teologică spre a se putea pune capăt, în chipul acesta, lipsei de preoți.

*

Domnișoara dr. Jindra Flajzhansova, insulețita filo-română, lectoră de limba și literatura română la facultatea de filozofie a Universității din Bratislava „Komensky“, și-a început cursul ei de „Belletristica română de după războiu“ în 7 Martie 1923, în fața unui numeros public ceh filo-român.

*

Ministrul instrucțiunii fiind informat că în anii din urmă s'au deschis de particulari sau confesiuni, școli de toate categoriile, fără ca să se fi obținut de mai înainte cuvenita autorizație, atrage atenția tuturor direcțiilor de școli că nimeni nu are dreptul să deschidă vre-o școală, fără autorizarea prealabilă a ministerului.

S'a mai hotărât să se trimită tuturor școlilor, cari nu sunt de stat, o circulară ca să comunice ministerului pe ce bază funcționează, de când funcționează și cu câte secțiuni și clase.

Ministerul instrucțiunii a fixat examenul de definitivat pentru învățătorii din țările alipite, în luna Maiu a. c.

Comisiile și locul unde se va ține acest examen se vor fixa ulterior.

*

Până la o nouă reorganizare a administrației școlare din Transilvania, ministerul Instrucțiunii a hotărât menținerea actualelor patru direcțiuni regionale din Ardeal (Cluj, Oradea-Mare, Sibiu și Timișoara).

Personalul acestor direcțiuni va fi sporit după trebuință, de desființata direcțiune generală a instrucțiunii din Cluj.

*

Comisia de lichidare a directoratului general al instrucțiunii publice din Cluj a luat toate măsurile în vederea unificării învățământului de aici. S'a ordonat introducerea și unificarea programei analitice, a regulamentului școlar și a regulamentului examenelor particulare pentru întreg Ardealul. S'au stabilit totodată normele, după cari se vor introduce progresiv aceste regulamente, fără să strice mersul liniștit al institutelor.

Poșta Administrației.

A. Pop. V. Concediu de 5 zile puteți obține dela dir. școlaei; până la 15 zile dela revizorul școlar, până la 30 zile dela inspectoratul școlar, iar mai lung dela ministru, pe calea directorului școlar. Concediu mai lung de 8 zile în afaceri particulare se poate primi numai dacă vă plătiți suplitorul. Art. VI. p. 14. din Reglmt. No. 3323/1920. — **N. T. Corbu.** Regretăm dar nu putem ajuta. — **S. „Lumina“ C.-Lung.** S'a trimis cu 1 Martie a. c. — **I. H.** Învățătorul judecat, în termen de un an dela ridicarea la valoare de drept a sentinței, poate cere prin petiție înoirea procesului, în baza dovezilor nouă, neutilizate în procesul fundamental cari se referă la circumstanțe esențiale procesului disciplinar și sunt apte a schimba starea de fapt, constatată în procesul fundamental. Cererea de înoire se adresează către Sfatul școlar județean, care a decis în procesul fundamental. Cererea de înoire nu se poate repeta § 87 Rgmt 3323/1920. — **E. F.** Salarul inv. supl. atârână dela concediul titularului. Dacă e în concediu din cauză de boală, suplitorul are 60% din salariul de bază și sporul de scumpete; gradația e un drept al titularului. Dacă concediul e pentru studii, 80% din salariul de bază și spor. — **Iuliu P.** Nu putem afirma pozitiv, însă sperăm cu 1 Aprilie a. c. la urcarea sporului. — **B. B.** Angajarea și concedierea servitorului școlaei cade exclusiv în competența directorului. — **L. F.** Revista „Învățătorul“ e organul asociației inv. din Ardeal, Banat etc. unica revistă care apără interesele tagmei noastre inv. din Ardeal și Dvoastră ca învățător român nu-e protejați? Vă lipsește puțină

educația de solidaritate. — **Alois.** În baza noului Ordin al Minist. de instrucțiune București, sunt îndrumați toți învățătorii conf. minoritari a se supune unui examen în sesiunea 15 Iulie—30 Aug. a. c. Ordinul se referă și la aceia cari în ultima sesiune și-au trecut examenele. Obiectele sunt: Limba și Literatura română, istoria, geografia, Dreptul civil. Cei cari nu se vor supune se vor considera demisionați din învățământ. — **Radicalistului:** *Quarker* înseamnă partizan al sectei întemeiată la 1647 în Anglittera de cismarul George Fox numită „Societatea Amicilor“ sau „Recunoscătorii lumii. Principiile lor nu le permiteau să aibă popi, să facă jurăminte, să poarte haine luxoase, etc. — **Notă.** Pentru orice informație de natură școlară, culturală, se va adresa la administrația revistei, nu oficial, ci printr'un simplu răvaș și tuturor li se va răspunde intim și frățeste.

Abonamente achitate 1923.

George Stelea Cluj, Ambrosiu Abui Cluj, Demetriu Hancu Cluj, Besztercei Gizela Cluj, Andreiu Mureșan Cluj, Aurora Enghiș Cluj, Elis. Dergan Cluj, Gavril Alnășan Cluj, Laura Vasiliu Cluj, P. Kolumban Cluj, Gizela Wilt Cluj, Simion Candalea Cluj, Maria Costea Cluj, Lidia Gabor Cluj, Elis. Mesko Cluj, Leonidia Păcuraru Cluj, Petru Botaș Groși, I. Brumbea Ciucul-Mare, E. Muntean Ighiu, S. Morușca Ighiu, Veturia Martin Ighiu, Școala primară de stat Rodna-Veche, G. Șuteu Bârla, Școala primară Topleț, Sultana Ciulciu Cohalm, Septimția Holerga Frâna, Fl. Nistor Șomartin, Emilia Nastea Vale, Nic. Neamțiu, Vas. Rob Băsești, Școala primară de stat Bimpa, Școl. pr. de stat Lonea, Școl. prim.

de stat Iieți, I. N. Ciolan Porcești, Elena Dragomir Porcești, Dem. Popoviciu Afad, Ionuțaș I. Talagiu Arad, Ileana Terezia Nechita Moftinul-Mic, Const. Man Lăp.-ung, Scol. prim. de stat Inău, *câte 100 Lei.*

In abonament pe 1923.

Iosif Gligor Beudorf, Emil Cătană Apateu *câte 75 Lei.* I. Nicoloiu Sărașul-Săsec, I. Țierean Biertan, I. Heletea Cauaș, Gav. Aros Ciuhoiu, I. Nicolae Avrig, P. Dan Sighișoara, St. Enciu Mucunduri, G. Borcoman Stenea, D. Popescu Ighiel, I. Pârveu Brădești, V. Strauț Batâr, Gruia Novac Sona, Leonte Congea Agârbiciu, Elena Dr. Stoianovici Abrud, T. Pasca Soharu, Augusta Franz Auid V. Onciu A.-Iulia, I. Bucur Mogoș Valea-barnei, I. Muntean Oarda de sus, I. Răduleț Uioara, Nic. David Presaca de secaș, Ion O. Demian Roșia de sacaș, Șofron Mitrea Stremț, Romul Dobrin Băișoara, Petru Grama Miheș, Cristina Lazea Lăpuș-Albac, Lucreția Lăpuște Feneșef, Dem. Cosma Marghita, Școala pr. de stat Crisbav, Antoniu Sirca Becămereu, Petru Dalea Ohabia, Izidor Suteu Casonul-Mare, Gal Petru Giorgenii, G. Ursu Ocnele-Mureș, Irma Havle Petrila-Lonea, I. Orbonaș Iliia, Școala prim. Rachitova, Amb. Stanciu Sângeorz, Maria Stoi Sighișoara, Xenia Cristea Sighișoara, Alexă

Chetan Brăteni, V. Pop Sirca-Mare, I. Calborean Selistat, G. Bucur Crihalma, Nic. Nătescu Agârbiciu, Corn.-Cojocar Ticușul-Săcesc, Cornelia Lazar Cluj, Ion Iscu Cluj, Florica Bucur Cluj, Const. Iencica Cluj, Ion Anghelii Cluj, Oct. Vasiliu Cluj, Cornelia Secoșan Cluj, Maria Lazar Cluj, Bas. Poruțiu Cluj, Nagy Alois Cluj, Margareta Aradi Cluj, Ion Pescar Cluj, Otilia Russu Cluj, Vasile Chintoau Cluj, Mitica Codrescu Cluj, Maria Olteau Cluj, Nic. Muntean Poiana, Petru Olar Orlat, Laura Florean Racovița, I. Neagu Poplaca, Miron Ștefan Șugag, Ion Coșteu Porcești, Vas. Filimon Cetatea-Veche, Ștef. Vereș Crasna-Horvat, Patr. Pop Supurul de jos, S. Gude Ulciug, Petru Ardelean Supurul de jos, George Pribac Cheșinț, Iuliu Hărșau B.-Buziaș, Gavril Rejep Chizdia, Vas. Albie Ciocârlău, I. Suprac Doba, Paul Cherecheș Satu-Mare, Laurean Petruțescu Pricaz, Laur. Reiter Petrila Deacbane, Elena Neguș Brașov, Maxim Bălaș Dileul rom, Petru Roșu Boroșineu, Roman Lup Trapold, Nic. Cristea Lăpușul-ung., Silviu Centea Copalnic, Vas. Botha Mesteacăn, Ion Daciu Fănațe, Nic. Moldovan Ciaba, Aug. Pleban Răstoci, Ludovic Oprea Barcan, Const. Dop Hoghilag, George Lupse Noul-Săsec, Direcțiunea Școalei agrare Satulung, *câte 50 Lei.*

ABONAMENTUL ANUAL ..... 100 Lei
UN NUMĂR ..... 5 Lei

APARE LA 1 ȘI 15 A FIECĂREI LUNI, CU EXCEPȚIA
LUNILOR DE VACANȚĂ, SUB CONDUCEREA UNUI COMITET DE REDACȚIE

REDACTOR:
MIHAIL DRAGOȘ

ADMINISTRATOR:
EM. EREMIE

Comitetul de redacție :

Andrieu Pora
Traian Șuteu
Iacob Boeriu

Anton Domide
Gavril Almășianu
Gavril Rochiș

Pentru Dnii autori :

Incepând cu acest număr, poșta redacției se desființează. Articolele bune vor vedea toate lumina tiparului. Dnii autori sunt rugați în interesul lor de a-și scrie articolele pe o singură pagină și citeț. Manuscrisele scrise cu creionul nu se vor lua în seamă. „Invățătorul“ fiind o revistă didactică și un organ de apărare al intereselor învățătorimei, nu va publica deocamdată literatură pură, poezii, nuvele romane, etc. În schimb se vor primi cu plăcere orice bucăți de folklor: poezii populare, povești, ghicitori, zicale, proverbe, etc. În acest caz, cei cari le trimit vor indica pe lângă numele lor, localitatea de unde au cules bucățile trimise precum și numele celor dela cari le-au auzit, anul și luna.

Tot ce privește redacția: cărți, reviste, ziare, articole, se vor adresa Diui Mihail Dragoș pe adresa redacției.

Domnii autori de cărți didactice sau literare, cari voesc să-și vadă lucrările recenzate în revistă, își vor trimite lucrările în dublu exemplar: unul pe adresa Diui Mihail Dragoș, altul pe adresa Administrației.

Manuscrisele nepublicate se vor distruge.